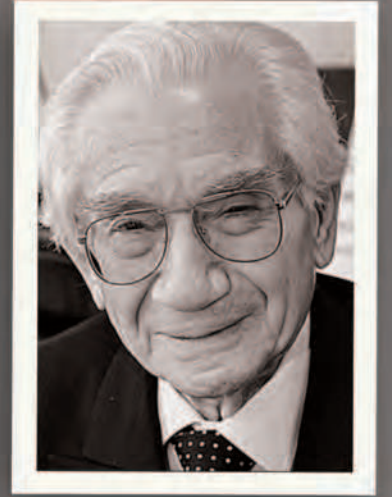
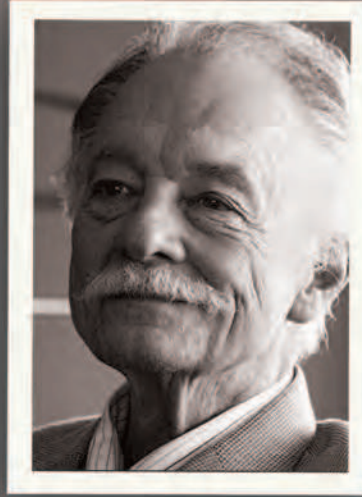

ÜSKÜDAR

KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET DERGİSİ 13

Düşünce ve Sanat Dünyamızda

Hazan Rüzgarı

**Gelenekselden
Güncele
Sanatın
Penceresi**

Editörden

Merhaba...

Sizleri Üsküdar'ın on üçüncü sayısında buluşmanın memnuniyet ve heyecanı içerisinde selamlıyoruz.

Üsküdar Dergisi on üçüncü sayısında da ilk sayısında olduğu gibi hem Üsküdar'ın, hem de İstanbul başta olmak üzere tüm cihanın kadim tarihini ve kültürel birikimini anlamayı, anlamlandırmayı, günümüze taşıyıp geleceğe aktarmayı ve bunu yaparken sizleri şahit tutmayı görev edinmiştir.

2021 yılı fikir ve sanat dünyamız için adeta hazan mevsimi olmuş, toplumumuzun önemli simaları bir bir aramızdan çekilmeye başlamıştır. Dergimizin bu sayısında vefâyât bölümünü bu insanlara ayırdık. Sezai Karakoç, Teoman Duralı, Mustafa Yazgan, Alaeddin Yavaşca gibi sanat ve fikir dünyamızın kayıplarını andığımız yazılarımızı dikkatinize sunuyoruz.

Derginin ikinci bölümü ise genellikle birbirine zıt meclislerde zikredilmeye gayret (!) gösterilen geleneksel ve modern sanatlar. Bu minvalde yazarlarımızın her iki saha için de değerlendirmeleri, gençliğin geleneksel sanatlarla ilişkisi, teknolojinin geleneksel sanatlarda kullanımı, zanaat ve sanat ilişkisi ve “eser”in hukuki durumuyla ilgili yazılar kaleme alındı.

Önceki sayılarımızda olduğu gibi hem Üsküdar'ın hem Türkiye'nin manevi dünyasına, tarihine ve kültürüne dair yazılarımız derginin diğer bir ağırlık noktasını oluşturuyor. Bunun yanında fikir, sanat ve edebiyat konulu yazılarımız da bu sayıyı zenginleştiren çalışmalar olarak dergimizde yer almaktadır.

Bizi sizlerle buluşturmak için, samimiyet ve sabırla gayret eden Üsküdar Belediye Başkanımıza ve mesai arkadaşlarına teşekkür ediyor, yeni sayımızda buluşmak niyazıyla hepimizi kemali hürmet ve muhabbetle selamlıyoruz.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ADINA SAHİBİ
Hilmi Türkmen

YAYIN KURULU
Ahmet Emre Bilgili
Beşir Ayvazoğlu
Coşkun Yılmaz
Erhan Afyoncu
Hayati Develi
İskender Pala
M. Fatih Andı
Mustafa S. Küçükbaşçı
Özkul Eren
Yunus Uğur

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
M. Fatih Andı • Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mesut Meyveci
Hüseyin Hilmi Erdem

EDİTÖR
Serkan Osmanlioğlu

GRAFİK TASARIM
Özkul Eren

FOTOĞRAF
Esat Coşkun
Üsküdar Belediyesi Arşivi
SMEY Arşivi

GRAFİK UYGULAMA
SMEY
Bülent Avnamak

2021-2

BASKI

Hat Baskı Sanatları
Litros Yolu 2 Matbaacılar Sitesi A Blok No: ZA 5
Topkapı-İSTANBUL
Tel: 0212 567 77 66 - 674 58 56 • Faks: 0212 613 75 96
www.hatbaski.com

**ÜSKÜDAR
BELEDİYESİ**

İLETİŞİM
Üsküdar Belediyesi
Kültür İşleri Müdürlüğü
Mimar Sinan Mah.
Çavuşdere Cad. No: 35
Tel: +90 216 531 30 00
Web: www.uskudar.bel.tr
e-mail: uskudardergisi@uskudar.bel.tr

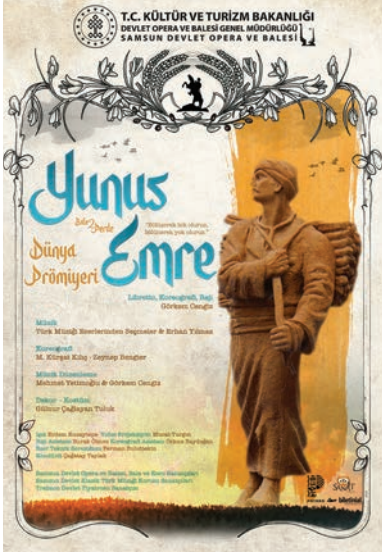
“Dergide yayınlanan yazılara şu linkten ulaşabilirsiniz:
<https://independent.academia.edu/UskudarDergisi>”

İçindekiler

10

Hayati Develi

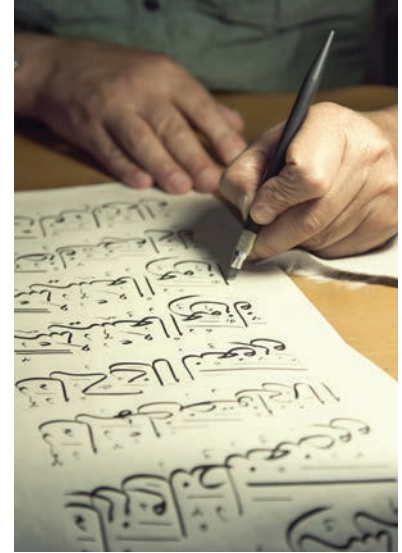
**Geldi Geçti
Yılım Benim**

92

Çiğdem Önkol Ertunç
Rıdvan Ak

**Geleneksel Sanatlara Dair
Bir Değerlendirme**

86

Ayşe Çıpan Büyükcım

**Tanpınar
Romanlarının Daimî
Yan Rolü: Apartmanlar**

04 Bir Resim, Üç Yorum

Beşir Ayvazoğlu, M. Fatih Andı, Coşkun Yılmaz

**16 Hırka-ı Saadet Dairesi ve Emanât-ı Mukaddese
Devr-i Cumhuriyette "Mahrem" mi Olmuştu?**

İsmail Kara

27 Sezai Karakoç'un Vefatına Tarih

İskender Pala

28 Bir Fecir Mimarı: Sezai Karakoç

Yılmaz Daşcıoğlu

32 Yaşamıyor Gibi Yaşayarak Bir Davanın Sesi Olmak: Sezai Karakoç

Özlem Fedai

39 Sezai Karakoç Bizi Neye Davet Ediyor

Dursun Ali Tökel

**44 "Hay Bin Yakzan" dan "Diriliş" e: Karakoç Düşüncesinde Kendilik Bilinci,
Varlık Tasavvuru ve Medeniyet Anlayışı**

Mesut Koçak

49 Sezai Karakoç'un İzinde Sanat ve Edebiyatla Dirilmek

Rumeysa Cansever

148

Hatimed Miral

Jackson Pollock ve Sanatsal Üretim Sınırları

170

Serkan Osmanlıođlu

A. Haluk Dursun Kütüphanesi

54 **Bir Diriliş Kitabı: Yitik Cennet**

Zeynep Topal

58 **Sezai Karakoç Niçin Büyüktür?**

Mustafa Kara

60 **Üstad Sezai Karakoç'a Üç Ziyaretin Hatırası**

Ahmet Emre Bilgili

66 **Büyükdağ**

Ömer Fatih Andı

68 **Älem Öldü, Bilge Dirildi**

Mücahit Erboğa

107 **Geleneksel Sanatlar ve Gençlik: Sorun Nerede?**

Gülnehal Küpeli

111 **Geleneksel Sanat ve Zanaat İlişkisi**

Seher Aşıcı

122 **Geleneksel Sanatlarda Teknoloji Kullanımı**

Savaş Çevik

128 **Sanat Pratiğinin Dönüşümü: Sanat ve Tasarım İlişkisi**

Hanıza Algül

133 **Karşıdan Bakmak: Çağdaş Sanat ve Kolektif Bellek Üzerine Bir Deneme**

Sena Kaplan

138 **10 Sanatçıda Ortadoğu**

Samet Karagöz

158 **Sanat Eserlerinde Eser Kavramının Çerçevesi ve Geleneksel Sanatlar**

Ahmet Akcan

165 **Üsküdarlı Çocuklarımızın Eğlenceli Bilgi Yuvası Çocuk Kütüphaneleri**

Yakup Öksüz

173 **11. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu**

Serkan Osmanlıođlu

Yılmaz Daşcıoğlu

Bir Fecir Mimarı: Sezai Karakoç

*“Evet ben gelecek zamanın sesini duydum
Ve dönüp denizlere doğru haykırdım.”*

Sezai Karakoç sanatı, düşüncesi ve hayatı ile son yüzyılın adından en çok söz ettiren ve bundan sonra da anılmaya devam edecek birkaç isimden birisi olarak vefat ettiğinde (16.11.2021) ardında bıraktığı mirasın büyüklüğünün zaman içerisinde daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum. Bu öngörünün dayanaklarını şöylece işaret edebiliriz: Öncelikle modernleşme karşısındaki dağınık ve karmaşık durumumuza ilişkin geliştirdiği tavrın sahilliği ve sadece bir duygusal tepki ile sınırlı kalmayarak bilinçli bir kavramsallaştırma ile düşünce üretme tutarlılığı onu özel bir konuma yerleştirmemizi gerektiriyor. Bu, son iki yüzyılın kaybediş hikâyesi içerisindeki anlamlı direnç noktalarından birisini oluşturması bakımından önemlidir. Öte yandan kaybedişin görünür sahadaki

zeminini oluşturan sanatta hem Batı sanatını incelemiş olmaktan gelen hem de geleneğin özünün ve ondan bugüne nakledilmesi gerekenin bilincinde olmaktan kaynaklanan özel bir sentezin kurucusudur o. Elbette ayrılmaz biçimde iç içe geçmiş bulunan bu iki unsurun, düşünce ve sanatın varlığı değil, niteliğidir onu çağdaşlarından ayıran. Bu yazıda bu nitelikler üzerinde durmak istiyoruz.

Bilindiği gibi özellikle son iki yüzyıllık süreçte bu ülkenin düşünce yükünü de önemli ölçüde şairler üstelenmiştir. Namık Kemal'den başlayarak farklı düşüncelerin temsilcisi olsalar da pek çok şair bir kanaat önderi gibi toplumsal bir etkiye sahip olmuştur. Bu da düşünceyle duygu arasındaki ilişkinin ortak ama kaygan alanlarını

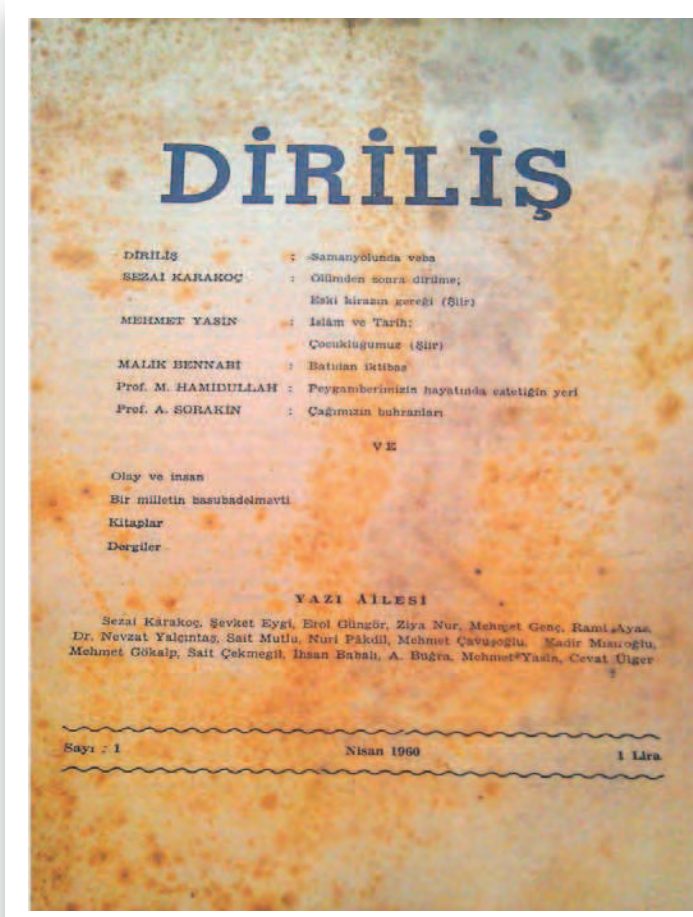
*Bu ülkenin modern
dönemdeki
sanat ve düşünce
tarihi Sezai
Karakoç
öncesi ve
sonrası diye
tartışılabilir
niteliktedir.*

çoğaltan bir sonuç doğurmuştur. Denilebilir ki heyecan unsuru ile örülü bir düşünce mekaniği genellikle kavramsal zemini eritmiş, imgesel algıyı ise kavramın yerine ikame etmeye çalışmıştır. Çok defa zekice bulunmuş nokteler üretmeye elverişli bu mekanizma, sistemli ve tutarlı bir bütüne ulaşmaktan yoksun olduğu gibi toplumun estetiğini ve ufkunu güçlendirmeye yetecek bir enerjiye de sahip olamıyor hatta bozucu bir etki yapıyordu. Sezai Karakoç, hatıralarından anladığımız kadarıyla çocukluğunda aile çevresinden edindiği bu kültürün ana motifleriyle örülü düşsel, mitsel dünyayı yine erken yaşlarda gerek yerli gerek yabancı eserleri okuyarak akli süzgeçlerin, tutarlı mantık yürütmelerin sistemli yapısı ile bütünleştirmeye başlıyor. Bu onun düşünce yazılarındaki akışkan dille tutarlı biçimde geliştirilen akıl yürütmeleri kaynaştırma özelliğini beslediği gibi, şiirlerindeki imge ve kavram ilişkisinin zeminini de oluşturmuştur.

Bütünlük çocukluk ile erişkinlik, bireysel zaman algısıyla tarihsel soyutlama, imge

ile kavram arasındaki uyumda olduğu kadar medeniyet ile hakikat, dünya görüşü ile adalet, fizikötesi ile dünya, soyut ile taklit kavramları arasındaki hassas ve sarsılmaz dengede de kendisini gösterir. Burada oluşur dünyaya müstağni kişinin karakter saltanatı. Burada bütün parıltısı ile o karakterin ahlak ile güzelliği birleştirme gücünün hem yalın hem görkemli hem geniş ve gürültülü hem sessiz ve derinlikli duruşu görülür. Düşündüklerinin, konuştuklarının, yazılarının ve şiirlerinin odak noktasını “hakikat medeniyeti” kavramı oluşturur. Hakikat medeniyeti, ilk insan ve peygamber Hz. Âdem’den son peygamber Hz. Muhammed’e uzanan sahipsiz bir insanlık tarihinin adıdır aynı zamanda. Modernitenin mitlerle ilişkilendirerek parodileştirdiği, içini boşaltıp hayattan kovduğu semavi din kurumuna aslı yerini vermek ister böylece. Diriliş budur. Merkezinde metafizik olan hakikat medeniyetinin insanlıkla yeniden buluşmasıdır. Metafizik ise ona göre elbette bu dünya hayatının “bir çıkma”, “bir ek”ten ibaret olduğu iki yönlü varlık kavrayışıdır. Asıldan, ana metinden ayrılmayan bu ekin

Bir Fecir Mimarı: Sezai Karakoç

esasen bütün mahiyeti bir Allah ve öte dünya inancının hem fert hem de toplum olarak insan hayatının “kaçsa da inkar etse de” hep ona doğru gidişin önünde bir perde, bir sınav kağıdı oluşundan ibarettir. Buradan kalkarak yanlış medeniyetlerin ve hayatların öte dünya kavramıyla tartışmaya çıkarıldığında kolayca alt üst oluşu anlaşılır bir durumdur.

Sezai Karakoç’un gayretinin önemli bir tarafını aydın nesil yetiştirme vurgusunda buluruz. Bozulma aydın nesiller eliyle gerçekleştiği gibi diriliş de ancak birbirini

izleyen aydın nesiller tarafından bilinçli ve programlı, kararlı çalışmalarla mümkün olabilecektir. Denilebilir ki yazıp çizdikleriyle birlikte ve onlar kadar değerli olan birkaç sanatçı kuşağının oluşmasında ve yön bulmasında doğrudan doğruya etkili olmuş olması Karakoç’un entelektüel işlevlerinin başında gelir. Bu olgu Türk düşünce ve edebiyatı açısından önemli dönüm noktalarından birisini oluşturur. Kültürel iktidarın Tanzimat’tan bu yana Batı’ya akan ırmakların akışına, Batı’dan yana esen rüzgârların esintisine bağlandığı son büyük savruluşun içerisindeki direnç noktaları anlamlı birer kale gibidir. Fakat bu büyük altüst oluş karşısında vaziyet almaya, istikametini bozmamaya çalışan azınlıkta bir grup aydının direnişine Sezai Karakoç sadece kendi duruşunu eklememiş; sanatıyla ve düşüncesiyle, tavrıyla, teorisiyle ve uygulamasıyla ilmek ilmek ördüğü bir akımla rüzgârı tersine döndürmeye, akışın yönünü değiştirmeye muvaffak olmuştur. Bize öyle gelir ki üstadı Necip Fazıl’ın

*Surda bir gedik açtık mukaddes mi mukaddes
Ey kahpe rüzgâr artık ne yandan esersen es*

dizelerinde ifadesini bulan o mukaddes gedik düşünce ve sanat hayatımız için Seza Karakoç’tur. Bu ülkenin modern dönemdeki sanat ve düşünce tarihi Sezai Karakoç öncesi ve sonrası diye tartışılabilir niteliktedir. Kendisinden önce Mehmet Âkif’le, Yahya Kemal’le, Necip Fazıl’la oluşturulan birikimi sadece geliştirmekle kalmaz, dünyanın geldiği modern düşünce ve estetikle geleneksel özü kaynaştıran bir dönüştürücü hamleyle yeniler. İlk çıkışından itibaren inkâr edilemeyecek bir şahsi sanat gücü ortaya koymuş olması sadece kendi

özgüveninin değil, kendisini izleyenlerden oluşacak ve giderek büyüyecek çizgideki Anadolu gençlerinin yeteneklerinin de teminatı olur. Modernin içinde, metafizikten uzaklaşmış modernin yanlışlarına karşı onu geleneğin diriltici gücüyle sahil çizgiye çeken bir akımın, metafizik gerilimli şiir akımının kurucusu olmak şerefine de o sahiptir bu yüzden. Çünkü moderne karşı olmak, ondan habersiz olmak anlamına gelmez. Moderni yanlışlarından arındırıp hakikat medeniyetinin sahil çizgisine oturabilmek için geleneğin özüyle modernin formları arasında türlü kombinasyonları araştırmak, bulmak ve uygulamak gerekir. Sezai Karakoç birçok tanıklıkla da sahil olduğu üzere Batı sanatlarını ve düşüncesini araştıran, bilen ve bunun nasıl yerli kültürel öğelerle yeniden inşa edilebileceğini düşünendir. Ne körü körüne Batı karşıtlığı ne de sadece bir duygusal bağla, atalar böbürlenmesiyle gelenek savunusu bir değer taşır.

Sezai Karakoç tam olarak yerli öz yabancı biçim ilişkilerinden bir estetik çıkarmayı başarabildiği için dönüştürücü ve kurucu bir rol oynamıştır. Önceki yıllarda ayrı ayrı ve farklı düzenlemelerle yayımladığı şiirlerini tek bir kitap olarak topluca yeniden yayınlarken her birini “sağanak” olarak adlandırdığı on üç bölümde düzenlemiştir. Sağanak, yağmurun yoğun bir yağış biçimidir malum. Karakoç, şiirlerinin dönem dönem değişse de her birinin yoğun bir akışla göklerden geldiği, büyük ve coşkulu ilhamın kendisine ve elbette onun üzerinden dilimize, edebiyatımıza, bize bereket getirdiğini hissettirir böylece. Şiirin insanlığın arkasında duran büyük su kütlesi olduğu benzetmesi ile anlatan Zarifoğlu'nun

duyuşu da bunu andırmıyor mu? Baraj kapakları şairlerden ibaret olan büyük su, şairler olmasaydı dünyamızı boğabilirdi. Oysa oluşturdukları güçlü kanallarıyla şairler bu büyük ve ilahi suyla insanlığımıza bereket sunuyor.

Sezai Karakoç'un şiir ve yazılarında geçmişle geleceği birleştiren birçok atıf yaptığı, pusula işlevi görececek ismi andığı ve bunlardan bazıları için müstakil kitaplar yazdığı da bilinmektedir. Bunlar arasında Mehmet Âkif belki en çok andığı, işaret ettiği isimlerin başında gelmektedir. Gerçekten de Âkif, modern dönemin o büyük seline, kasırgasına karşı ilk sahil direnç noktasını oluşturan şahsiyettir. Onun için yazdığı kitabının hayatı ile ilgili bölümünü bitirirken şunları söyler:

“Demek ki, Âkif, Milletın malı olmuş, Millet Ruhuna kök salmıştır. Âkif'in ruhu dirilmiş ve genç nesle sinmiştir, görüyoruz ve Âkif, toprağa verilirken henüz duvarlara tutuna tutuna gezen çocuklar olan bizler bugün, bu yeni Âkif'ler ordusu içinde O'na sesleniyor ve diyoruz ki:

“Boşuna yaşamadın, boşuna savaşmadın ve boşuna ölmedin.””

Âkif'e, ondan Şeyh Galib'e, Fuzûlî'ye uzanan sahil geleneği kendisinden sonra Cahit Zarifoğlu'na, Ebubekir Eroğlu'na, Cahit Koytak'a, Arif Ay'a, 80 sonrasına, 2000 sonrasına ulaştırarak bir ana akıma dönüştüren, tersyüz edilmiş mecazımızı yerli yerine oturtan Üstat Sezai Karakoç için biz de onun Âkif'e seslendiği gibi sesleniyoruz:

“Boşuna yaşamadın, boşuna savaşmadın ve boşuna ölmedin.”

Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 35 Üsküdar/İSTANBUL